Fra Lende til Bygdøy

av Siv Ringdal

Tidlig om ettermiddagen, den nest siste dagen i august 1939, hadde en gruppe mennesker samlet seg i utkanten av Friluftsmuseet. Den pent antrukne folkemengden sto ved steingarden som hadde blitt oppført langs museets gangvei, akkurat der den går parallelt med Bygdøy Kapellvei, før den tar en bratt U ved Hardanger og retter seg opp i retning Trøndelag. Seinsommersola skinte på de fargerike ringblomstene i hagen, mens vinden tok tak i de nyplantede rognebærtrærne utenfor huset.

Folkemengden hadde møtt opp i anledning innvielsen av det nyoppførte jærhuset på Norsk Folkemuseum. Den hvitmalte bygningen, med de karakteristiske «skutene» i stein på hver gavlside, hadde blitt flyttet fra gården Lende i Time kommune på Jæren noen år tidligere. Da innvielsen fant sted var de fleste våningshusene i museets «landsbygd» på plass, og huset var derfor et forholdsvis seint tilfang til museets bygningssamling. Hans Aall ga bygningen navnet «Lendestova».[1]

I høst er det 80 år siden Lendestova ble innviet som en attraksjon i Friluftsmuseet. Fremdeles ligger huset i en stille krok av museet, og innbo og interiører står forholdsvis uendret fra slik det så ut den gangen de finkledde gjestene skred over dørterskelen i slutten av 1930-årene. Nå er vi i gang med å planlegge ny innredning og formidling i Lendestova, og den nye utstillingen vil være klar sommeren 2021. Her skal jeg ikke fordype meg i det som skal skje framover, men i stedet skissere noen trekk i historien om Lendestovas vei fra Jæren til Bygdøy.

Direktør Hans Aall (t.v.) og Sem Sæland under åpningen av Lendestova i 1939. Fotograf: August C. Mohr. Foto: Norsk Folkemuseum.

Publikum står samlet utenfor Lendestova under innvielsen. Sem Sæland (helt til høyre i bildet) taler. Fotograf ukjent.
Foto: Norsk Folkemuseum.

Huset «på Berjet» kort tid før det ble tatt ned og flyttet til Norsk Folkemuseum. De fire rognebærtrærne som Anna og Jo plantet da huset ble bygd nesten 90 år tidligere hadde vokst seg store. Foto: Ukjent/Norsk Folkemuseum.

MED VARMT VEMOD OM DET ENKLE LIV

I etterkant av Lendestovas innvielse skrev flere av hovedstadsavisene om begivenheten som hadde funnet sted. De var samstemte i at det hadde vært et arrangementet preget av en høytidelig stemning. Konservator Gisle Midttun hadde ønsket velkommen. Det var han som noen år tidligere hadde blitt sendt til Jæren for å besiktige og dokumentere huset på vegne av museet. Så hadde den fremmøtte forsamlingen sunget «Der stig av hav eit alveland» fra jærdikteren Arne Garborgs «Haugtussa», før professor Sem Sæland, initiativtakeren til å få flyttet huset til Bygdøy, hadde talt. Sæland skal ha vært en av landets fremste talere i sin samtid, og ifølge avisen *Tidens Tegn* var professorens ord preget av et varmt vemod.[2] Sælands mor hadde vokst opp i huset, og professoren hadde mange gode minner fra besteforeldrenes hjem. Etter talen hadde styreformann og professor i historie, Jacob S. Worm-Müller, takket på vegne av Folkemuseet. Han understrekte at det hadde vært et savn å ikke ha et jærhus i Friluftsmuseet, siden museet hadde som formål å representere hele Norge.

I omtalen av arrangementet vektla flere av avisene den enkelheten de mente Lendestova uttrykte. Huset var lavmælt og beskjedent utformet, både utvendig så vel som innvendig. Men det var en hensiktsmessig enkelhet, hvor bygningens lave kropp og beskjedne plassering i jærlandskapet, hadde gjort den velegnet til å stå av for nordvesten og mang en vinterstorm. Lendestova var heller ikke utstyrt med verken treskurd eller rosemaling, men «i all sin spartanske enkelhet var utstyret vel avstemt».[3] Denne beskjedenheten ble også satt i forbindelse med levesettet på Jæren i tidligere tider. *Aftenposten* skrev for eksempel at enkelhet var jærbuens adelsmerke, og at i Lendestova «levdes livet enkelt, men med en viss stil over seg».[4] *Tidens Tegn* viste til Sem Sælands egne ord om det livet som hadde utfoldet seg innenfor de lune veggene i huset, hvor beboerne hadde samlet seg rundt det eneste talglyset i dagligstova, «mens rokkene surret og svarte rembrandtske skygger lekte i krokene».[5] Levesettet på Jæren hadde vært enkelt, men hensiktsmessig – og verdig.

FRA MYR OG HEI TIL BYGDØY KAPELLVEI

For de besøkende som kommer forbi Lendestova i dag, kan det være vanskelig å se for seg hvilke omgivelser huset en gang var plassert i. Området huset ligger i, er fremdeles blant museets roligste, noen minutters gange fra de best besøkte tunene og attraksjonene. Landskapet rundt huset er grønt og frodig, og bak det, på museets egne «Langfjell», vokser bjørketrær og annen løvtrevegetasjon. Lendestova er plassert med fasaden mot sørøst, og fra vinduene i dagligstova ser man rett inn i villabebyggelsen ved Bygdøy Kapellvei. Utsikten skiller seg sterkt fra den Sem Sæland og slektningene hans hadde skuet utover fra vinduene i dagligstova på Lende. Dette formidlingsproblemet var noe som ble nevnt allerede i forbindelse med innvielsen av huset. Da Worm-Müller skulle takke Sæland og de andre som hadde engasjert seg for å få flyttet bygningen til Bygdøy, la han vekt på hvordan tapet av de opprinnelige omgivelsene, fratok huset store deler av sitt formidlingspotensial:

> Rigtignok ser vi ikke Lendestova slik den en gang lå, omgitt av hei og myr, med vidt utsyn over havet, med et herlig liv av viber og lerker. Vi ser ikke Jærlandskapet med dets skiftende stemninger av tungsinn og lysmettet luft. Vi får nøie oss med selve huset, som et billede på slit og fredens gjerninger.[6]

Det er en generell utfordring i Friluftsmuseet på Norsk Folkemuseum og i andre tilsvarende museer at man vanskelig kan gjenskape omgivelsene som bygningene og tunene en gang lå i. Dette blir kanskje ekstra tydelig i formidlingen av Lendestova, hvor kontrasten mellom det åpne, trebare landskapet på Jæren og de frodige omgivelsene på Bygdøy blir veldig stor. På Folkemuseet ble Lendestova altså i stedet et symbol på jærbuens stillferdige arbeid og slit – og en representant for den særegne byggeskikken i denne regionen av landet. Dette var også i tråd med ideologien som var rådende på museet i samtiden, hvor intensjonen var å formidle tidligere tiders levesett med alle dets materielle uttrykk og regionale variasjoner.[7]

DET NYE HUSET «PÅ BERJET»

Før det ble flyttet og gitt navnet Lendestova, sto jærhuset nesten 90 år på bruk nummer 7 på gården Lende i Time kommune. Lende lå i det området som blir kalt for Høg-Jæren, et stykke inn i landet, og hvor storparten av gården lå over 100 meter over havet.[8] I henhold til lokal byggetradisjon, var huset plassert med fasaden mot sørvest, og fra vinduene i dagligstova kunne man skimte havet og landskapet som bølget seg ned mot Jærens strender. Det var omtrent ei mil til havet fra Lende, og med kikkert kunne folk i huset følge med på skipstrafikken i dette til tider stridige havområdet, som ikke hadde noen naturlige havner. Etter uvær og storm dro jærbøndene til strendene for å kjøpe skipstømmer og annet drivgods, som var et viktig byggemateriale i våningshus og driftsbygninger i dette trefattige området.[9]

Lende var blant de mellomstore gårdene på Jæren. Bruk nummer 7 gikk også under navnet «Berget» eller «Berjet», siden det stakk fjell opp av grunnen på gården. Bruket hadde blitt fradelt i 1725, da Kari Endresen og Mons Undheim hadde fått skilt det ut. Til tross for åpningsarrangementets framheving av huset som et symbol på det enkle liv på Jæren, var gården huset hadde blitt flyttet fra ingen fattigslig gård. I siste halvdel av 1800-tallet skal «Berjet» ha vært en forholdsvis velbeskaffen gård. I 1865 hadde bruket to hester, ni kyr og 22 sauer. De pløyde også rundt 15 dekar åker, og høstet omkring et kvart tonn bygg, 2,5 tonn havre og et par tonn poteter samme år.[10] Generasjonene som fulgte etter fortsatte med å utvikle og ekspandere gårdsbruket på ulike måter.

Huset som senere skulle få navnet Lendestova, ble oppført i 1845. To år tidligere hadde Jon Mauland, senere gjerne omtalt som «Jo på Berjet», overtatt bruket sammen med kona Anna. Han hadde gått i lære som sølvsmed, men skal ifølge barnebarnet Sem, ha stått for storparten av arbeidet med oppføringen.[11] Han var også en aktiv mann i lokalsamfunnet, og satt blant annet i herredsstyret fra 1848–1851.[12] Går du inn i dagligstova i Lendestova den dag i dag, kan du se Jo sine initialer og husets byggeår skåret ut i en planke som er festet i taket like over spisebordet.

Det nye huset som Anna og Jo fikk bygd «på Berjet» var et jærhus, og det føyde seg pent inn i den lokale byggeskikken da det sto nytt. Det var forholdsvis lite i størrelsen, atskillig mindre enn noen av jærhusene som lå på de velstående kystgårdene. Men de hadde alle de samme fellestrekkene; de var lavbygde, og byggematerialene var en kombinasjon av tre og stein. Som de andre jærhusene hadde huset et «skut» på hver gavlside. I skutene ble torva, som var den viktigste fyringskilden, oppbevart. Det nye huset på Berjet hadde et grunnplan som besto av to laftede rom, «dagligstova» og «buå». Bak disse to rommene lå henholdsvis «stovekammerset» og «buåkammerset». Kjøkkenet lå midt mellom de to laftede rommene, med åpen grue. Fra den ble brenntorv skyflet inn i bileggerovnen, som var plassert i dagligstova. I det nye huset «på Berjet» sto en eldre bileggerovn fra 1777.[13] Kanskje hadde den opprinnelig stått i det gamle huset som måtte vike plass da Anne og Jo fikk bygd sitt nye hus? På loftet over «buå» var det kornbinge, mens de store barna og ungdommene sov på «soveloftet» over dagligstova.

Da Jo bygde huset, la han torv både på taket på selve huset og på de to skutene. Torva skaffet han antageligvis selv, mens neveren som lå under, og som bidro til å stenge vannet ute, som oftest var fraktet den lange veien fra Hardanger.[14] På Jæren ble det etablert en rekke teglverk i første halvdel av 1800-tallet, så allerede i 1840-årene var «panner» på taket et vanlig syn.[15] Men huset til Anne og Jo fikk altså først tak på gamlemåten. I 1880-årene ble imidlertid torva byttet ut med takstein, noe som må ha skjedd etter at sønnen Ola hadde overtatt bruket. Tilsvarende ble torva på skutene byttet ut omkring 1908, også det antageligvis i forbindelse med at sønnen Johannes overtok bruket da Ola døde i 1907. På tilvarende måte måtte de blyinnfattede rokokokkovinduene vike for empirevinduer på husets fasade etter en del år, men på baksiden var det fremdeles vinduer av den gamle typen da huset ble tatt ned.[16]

Huset som Anne og Jo fikk bygd skulle bli i samme slekt helt til det tidlig på 1930-tallet ble målt opp, plukket fra hverandre og fraktet til Bygdøy. Det skulle bli hjemmet til tre generasjoner, og to av dem skulle tråkke sine barnsbein der. Anna og Jo fikk ni barn som alle vokste opp, og en av dem var Sem Sælands mor, Ragnhild. Som i mange gårdshus på 1800-tallet, må det ha vært trangt om plassen til tider. I 1875 skal fem av barna til Anna og Jo fremdeles ha bodd hjemme, alle over konfirmasjonsalder. Eldstesønnen Ola var nygift, og han og kona Anna, bodde også i huset.[17] Da Anna og Jon døde i 1881, overtok Ola og Anna bruket. De fikk ni barn, og sju av dem vokste opp. De ble den siste generasjonen som bodde i huset på Lende.

PROFESSOREN OG SAUEGJETEREN

Men hvordan hadde det seg at huset «på Berjet» endte opp på Norsk Folkemuseum? Som jeg skrev innledningsvis, var professor Sem Sæland en person som arbeidet aktivt for å få flyttet jærhuset til Bygdøy. Sæland var født i 1874 og hadde vokst opp på Jæren. Men den særdeles skoleflinke gårdbrukersønnen hadde, som Daniel Braut i Garborgs *Bondestudentar*, forlatt hjembygda og reist til Kristiania for å ta artium. Senere ble det studier i fysikk ved universitetet, hvor Sæland assisterte Kristian Birkeland på hans første nordlysekspedisjon i Finnmark i 1899–1890. Sæland ble etter hvert amanuensis og senere professor på samme institusjon. Han var også rektor

Det gamle og nye våningshuset på Lende fotografert i 1933. Foto: Norsk Folkemuseum.

ved nyetablerte Norges Tekniske Høgskole (NTH) i Trondheim en periode, og rektor ved Universitetet i Oslo i tidsrommet 1928–1936.[18] Sælands reise fra Jæren til Kristiania må virkelig kunne defineres som en klassereise.

I Folkemuseets bygningsarkiv finnes det korrespondanse mellom Sem Sæland og Hans Aall helt tilbake til sommeren 1930. Allerede i denne første innledende brevvekslingen dreier korrespondansen seg om det da 85 år gamle jærhuset på Lende. Dette var et hus som Sem hadde tilbrakt mye tid i som gutt. Han hadde vokst opp noen få kilometer fra besteforeldrenes hus, på gården Sæland. I innvielsen av Lendestova, og i en trykksak, som museet ga ut i forbindelse med åpningen, beskriver Sæland noen av barndomsminnene fra huset:

> En av de første ganger jeg kom på besøk sammen med min mor lærte jeg, at når vi kom til gårds som gjester passet det sig best, at vi gikk inn gjennom vestredøren, mens husets egne folk og naboer til daglig bare nyttet østredøren, som førte rett inn i kjøkkenet og gruen. Vestredøren med sitt lille bislag var nærmest bare til gjester og høitids bruk.[19]

Det var Johannes Lende som solgte det gamle jærhuset til Norsk Folkemuseum. Fotograf ukjent. Eier: Brigt Åge Høyland.

Det året Sem fylte sju, døde først moren hans, og senere samme år, begge besteforeldrene.[20] Det må ha vært en tung tid for en liten gutt, og kanskje nettopp derfor, ble de gode minnene fra den varme dagligstua på Lende så viktige. Sems tante og onkel overtok huset, og i 1907 overtok Sælands tre år yngre fetter, Johannes Lende, gården og huset.

Det var Johannes som senere solgte huset til Norsk Folkemuseum etter å ha blitt kontaktet av fetteren, Sem. I korrespondansen mellom Sæland og Aall kommer det fram at det foregikk visse forhandlinger om prisen. I mars 1931 var de imidlertid kommet til enighet. I et brev som Sæland skrev til Aall, refererte han hva fetter Johannes hadde ment om prisen museet var villige til å betale:

> Jeg synes helst det var lite Direktør Aall vilde betale for huset. Jeg har allikevel bestemt mig til at selge det til museet for omtalt kr. 1000.–et tusen kroner. Betingelserne er at huset står saalenge farbror Johan kan, og vil bo i dem uten betaling eller godtkjørelse på nogen som helst maate.[21]

Folkemuseet betalte Johannes 1000 kroner for huset. Avtalen var at Sem og Johannes' felles, ugifte onkel, Johan, skulle få bo i huset så lenge han ønsket. I februar 1933 fikk direktør Hans Aall brev fra Johannes, om lag ei uke etter at onkelen var død. Huset var nå ledig og kunne flyttes når museet ønsket. Sommeren 1933 ble det gamle huset tatt fra hverandre og fraktet til Oslo.

Sem Sæland var altså initiativtakeren til å få brakt huset fra Lende til Bygdøy. Men det hadde neppe skjedd hvis det ikke hadde vært for Johannes Lendes veivalg omtrent tjue år tidligere. Da forlot han, som mange unge menn i distriktet på samme tid, Jæren til fordel for «Big Sky Country» – de øde landområdene vest i Nord-Amerika, i staten Montana. Dit dro han for å gjete sau, som var arbeidet de fleste jærbuene søkte i dette området. Mange dro til Montana fra distriktet på denne tiden. Det året Johannes dro over var det 26 fra Time kommune som emigrerte dit. Flere hadde «kommet hjem med lommene fulle av dollar og kjøpt seg gilde garder».[22] Noen hadde gjort det svært godt, som Ole Osnes, fra Etne nord i Rogaland. I 1910 var han eier av 32 000 sauer og hadde ansatt tretti gjetere.[23] Ferskingene som dro over, tok som regel arbeid hos folk fra samme bygd eller distrikt som drev stort, og det var nok også tilfelle med Johannes da han kom over.

Johannes tok turen over Atlanteren første gangen i 1903. Da var han 26 år gammel. Tidlig på 1900-tallet skulle Johannes tilbringe nærmere 17 år i Montana. Han var hjemme på besøk i alle fall et par ganger, men bortsett fra det, bodde og arbeidet han i den lite befolkede staten. I flere år var han sauegjeter, og bodde måneder alene i en prærievogn med ansvar for hundrevis av sauer. Senere kjøpte han seg egen «farm». Men på en av turene hjem må han ha møtt Theodora Vasshus fra Heskestad lenger sør i fylket. Broren hennes hadde arbeidet på et av brukene på Lende, og var også reisefølge med Johannes den ene gangen han dro tilbake til Montana etter å ha vært hjemme på besøk. Men det må ha vært noe mellom Johannes og Theodora, for da han kom hjem til Norge i 1920, giftet de seg kort tid etter. Johannes ville ha Theodora med seg til gården han hadde kjøpt i Montana. Men det ville ikke Theodora.[24] Dermed måtte Johannes dra tilbake til Montana og selge gården. Pengene brukte han på å bygge nytt våningshus og ny driftsbygning i henholdsvis 1921 og 1923. Så Johannes flyttet aldri tilbake til det gamle huset på Lende. Onkelen Johan fikk bo der livet ut, og så ble det gjort klart for en ferd ingen hadde forestilt seg noen år tidligere.

VEIEN VIDERE

Historien om Lendestovas vei til Folkemuseet, og om menneskene som har tilknytning til huset, er mangfoldig og spennende, og vi som arbeider med prosjektet har et rikt materiale å arbeide med. I dette nummeret av Bulletinen er vi kommet ved veis ende, men når Lendestova åpner i 2021 vil flere av fortellingene bli formidlet gjennom tekst og fotografier i selve huset, eller ført i pennen andre steder. I Lendestova vil vi tidfeste fortellingen til rundt 1910. Johannes Lende vil få en viktig plass. Vi ønsker å gi et nærmere innblikk i livet til han og andre jærbuer i Montana tidlig på 1900-tallet, og i hvordan jærbuenes transatlantiske forbindelser også virket inn på hverdagen til folk på Jæren. Vi vil også formidle historien til de andre søsknene som vokste opp i huset, en fortelling som både speiler en rekke sider ved samfunnsutviklingen på Jæren tidlig på 1900-tallet, men som også kan gi innblikk i nasjonale og internasjonale forhold i samtiden. I Lendestova skal de besøkende lære om lokale matradisjoner, noen av dem fremdeles i hevd, og vi skal formidle torvas betydning som lokal fyringskilde. Å besøke Lendestova skal bli en sanselig opplevelse, med historiske stauder, bærbusker og rabarbra i hagen, og med lukten av brent torv sivende ut av pipa. Og for å fyre med torv, må vi skaffe torv! Så i sommer har noen fra prosjektgruppa vært på Jæren og spadd torv. Det er også en historie dere skal få anledning til å lese mer om til neste år.

Siv Ringdal er førstekonservator i Kulturhistorisk seksjon på Norsk Folkemuseum.

KILDER

Brev fra Sem Sæland til Direktør Aall, datert 19.03.1931. Norsk Folkemuseums bygningsarkiv.

Brev og utkast til tekst om huset på Lende, sendt fra Sem Sæland til Hans Aall 28.11.1934. Norsk Folkemuseums bygningsarkiv.

Notater fra Gisle Midttun fra dokumentasjonen av huset på Lende, sommeren 1933. Norsk Folkemuseums bygningsarkiv.

Avskrift av Halvor Vreims notater fra nedrivningen av Lendestova sommeren 1933, avskrevet av Per Giærder i 1944. Norsk Folkemuseums bygningsarkiv.

Etterkommere av John Olson Mauland, «Jo på Berget». Slektshefte laget av lokalhistoriker Karleif Lende.

AVISER

31.08.1939 «Folkemuseet underlegger sig Jæren». *Tidens Tegn*.

31.08.1939. «Folkemuseets første jærhus Lendestovo åpnet i går». *Nationen*.

31.08.1939. «Lendestovo - Folkemuseet siste prektige nyervervelse åpnet i går». *Aftenposten*.

Sommeren 1933 ble det gamle huset på Lende plukket fra hverandre bit for bit og fraktet til Bygdøy. På fotografiet holder Johannes på å rydde opp i det som er igjen av bygningsrester, mens barna Åsa og Ola smiler til fotografen. Fotograf ukjent. Eier: Brigt Åge Høyland.

LITTERATUR

Aall, H. 1925. *Arbeide og ordning i kulturhistoriske museer. Kort veiledning*, Norske Museers Landsforbund.

Grude, J. 1976 (1908). *Jæderen. Kulturhistoriske skildringer fra det 19de Aarhundrede*_Dreyer, Stavanger.

Grøn, Ø. 2014. "Sem Sæland." *Norsk Biografisk Leksikon*. På nett: https://nbl.snl.no/Sem_S%C3%A6land.

Hoffman, M. 1977 (1943). *Jærhuset*. Norsk Folkemuseum, Oslo.

Lindanger, B. og J. E. Waula 2012. *Time. Gard og ætt VI*, Time kommune.

Løvik Arthur 2012: *Utvandringa frå Time*. Jærbladet, Bryne.

Moe, J. 1975. «Kva gavner det eit menneskje», I: Sande, L.C. (red.) *De som dro ut*. Dreyer, Stavanger.

Sande, L. C. 1975. «Brødrene Hinnaland som dro til Montana for å gjete sauer». I: Sande, L. C. (red.) *De som dro ut*. Dreyer, Stavanger.

Sæland, Sem. Ukjent utgivelsesår. *Lendestovo*. Hefte utgitt av Norsk Folkemuseum.

NOTER

1) Det kommer tydelig fram i forskjellige brev i bygningsarkivet at det var Hans Aall som ga huset navn. Blant annet kommer det fram i et tekstutkast til et hefte om huset, som Sem Sæland sendte til Hans Aall i 1934. Der hadde Sæland kalt huset Lendehuset. Men vi ser at Aall endret navnet til Lendestova.
2) Tidens Tegn, 31.08.1939.
3) Nationen, 31.08.1939.
4) Aftenposten, 31.08.1939.
5) Tidens Tegn, 31.08.1939.
6) Aftenposten 31.08.1939.
7) Hans Aall 1925, s 7.
8) Lindanger og Waula 2012, s. 307.
9) Opplysninger fått under besøk på Jærmuseet.
10) Lindanger og Waula 2012, s. 332.
11) Aftenposten 31.08.1939.
12) Lindanger og Waula 2012, s. 331.
13) Dette sto nevnt i notatene fra Gisle Midttun i forbindelse med oppmålingen av huset på Lende sommeren 1933.
14) Hoffmann 1977 (1943), s. 68.
15) Grude 1976 (1908), s. 20.
16) Opplysningene om når torva ble byttet ut med tegl kommer fram i en avskrift av Halvor Vreims notater, som Per Giærder utførte i 1944. Der står det også om vinduene som ble byttet ut. Halvor Vreim var Norsk Folkemuseums arkitekt og sto ansvarlig for nedrivningen av huset på Lende i 1933.
17) Lindanger og Waula 2012, s. 332.
18) Artikkel om Sem Sæland i Norsk Biografisk Leksikon.
19) Lendestovo: Hefte utgitt av Norsk Folkemuseum. Forfattet av Sem Sæland i 1934, ukjent publiseringsår.
20) Etterkommere av John Olson Mauland, «Jo på Berget». Slektshefte laget av lokalhistoriker Karleif Lende.
21) Brev fra Sem Sæland til Hans Aall, 19.03.1931.
22) Sande 1975, s. 150.
23) Moe 1975, s. 145.
24) Dette kom fram i samtale med Brigt Åge Høyland, Theodora og Johannes' barnebarn, som i dag bor på og driver bruk nummer 7 på Lende.